

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VIEŠOJO SEKTORIAUS APSKAITOS IR ATASKAITŲ KONSOLIDAVIMO INFORMACINĖS SISTEMOS TAIKOMŲJŲ PROGRAMŲ KONTROLĖ

2013 m. kovo 29 d. Nr. VA-P-90-1-5
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2012-03-30 pavedimą Nr. P-90-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Aurelija Martinkutė (grupės vadovė)

Kęstutis Kumetaitis

Jurgita Musteikienė

Rasa Guobienė

Audronė Vaitkevičiūtė

Auditas pradėtas 2012-03-30

Auditas baigtas 2013-03-29

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti

Valstybės kontrolės interneto puslapyje

adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Išvados	4
Rekomendacijos	4
Įžanga	5
Audito rezultatai	7
1. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos duomenų įvestis	7
2. Konsolidavimo proceso duomenų apdorojimas	10
3. Duomenų išvestis – konsoliduotosios finansinės ataskaitos	16
4. Pagrindinių sistemos duomenų bylų valdymas	18
Priedai	19

SANTRAUKA

Visų konsolidavimo lygių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai rengiami naudojantis Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema¹. Ji sukurta įgyvendinant Viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reformos įgyvendinimo priemonių planą ir skirta parengti viešojo sektoriaus subjektų grupių, valstybės ir savivaldybių konsoliduotąsias ataskaitas, parengti ir priimti sprendimus dėl valstybės turto valdymo. Sistemos valdytoja, tvarkytoja ir duomenų teikėja yra Finansų ministerija, atsakinga už sistemos kūrimą, eksploatavimą ir plėtrą ir nustatanti reikalavimus susijusius su duomenų tvarkymu.

Siekiant įsitikinti, ar kontrolės priemonės užtikrina, jog į Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą įvedami duomenys yra tikslūs, autentiški, išsamūs, įvedami be dubliavimo ir tik tam įgaliojimus turinčių asmenų, ar išsamiai ir teisingai apdorojami, o sistemos išvesties rezultatai – konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai – yra patikimi, atliktas auditas Finansų ministerijoje.

Atlikto audito tikslas – įvertinti Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos duomenų valdymą. Audito metu buvo vertinta sistemos taikomųjų programų kontrolė, t. y. duomenų įvesties, apdoravimo, išvesties ir pagrindinių duomenų bylų valdymas, tikrinti sistemoje esantys duomenys – finansinės ataskaitos, derinama ir nederinama tarpusavio informacija.

Atlikus sistemos duomenų bazės saugumo nustatymų auditą ir patikrinus atsirinktas korektiškumo taisykles, susijusias su duomenų įvestimi, ir su duomenų apdoravimu, neatitikimų nenustatyta, sistemoje įdiegtos veiksmingos automatizuotos kontrolės priemonės, kontrolės procedūros veikia pagal jų aprašymus. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos duomenų apdoravimo rezultatas yra konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai, kurių teisingumas priklauso ne vien nuo teisingo įvesties, apdoravimo, išvesties pagrindinių duomenų bylų valdymo informacinėje sistemoje, bet ir nuo viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos ir konsolidavimo įrašų teisingumo.

Audito metu nustatyta atvejų, kai Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos konsolidavimo įrašai nebuvo pagrįsti apskaitos ar susijusiais apskaitos dokumentais, tačiau 2013 m. įsigaliojus Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodikos² pakeitimams, kiekvienas konsolidavimo įrašas turi būti pagrindžiamas konsolidavimo įrašo pažyma ir kt. dokumentais, todėl ateityje neturėtų likti tokių koregavimų.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-07-16 nutarimas Nr. 730 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus subjektų grupių finansinėms ataskaitoms konsoliduoti sudėties ir viešojo sektoriaus subjektų, atsakingų už konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių rengimą, nustatymo“, 2.7 p.

² Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 „Dėl viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo“ (2013-01-31 įsakymo Nr. 1K-049 redakcija), VII skyrius.

Išvados

1. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos taikomųjų programų kontrolė yra pakankama, tačiau nustatyta duomenų įvesties valdymo trūkumų, kurie didina klaidingo pirminių duomenų įvedimo riziką, neišnaudojamos automatizuotos duomenų į Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą teikimo priemonės (1-2 skyriai, 7 psl.):

- įdiegtos kontrolės procedūros neužtikrina sistemos vartotojų pareigų atskyrimo, nustatyta atveju, kai viešojo sektoriaus subjektai nesilaikė Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo reikalavimų skirdami atsakingus asmenis;
- 2012 m. duomenis automatinio būdu pateikė mažiau negu 1 proc. viešojo sektoriaus subjektų – tik 28 iš daugiau negu 4 000;
- vykdant konsolidavimą dalies blokuojančių kontrolės priemonių tipas buvo keičiamas iš blokuojančių į įspėjančias;
- audituojamu laikotarpiu buvo sprendžiamos sistemos greitaveikos problemos, tačiau įsitikinti kiek patobulinimai davė realios naudos, bus galima tik vykdant konsolidavimą už 2012 metus.

2. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinėje sistemoje reikšmingų duomenų valdymo problemų nenustatyta, pagrindinių duomenų pakeitimai yra kontroliuojami ir autorizuojami tinkamai, sukurtos veiksmingos duomenų išvesties kontrolės priemonės (3–4 skyriai, 16 psl.).

Rekomendacijos

Siekiant užtikrinti viešojo sektoriaus subjektų konsoliduotųjų finansinių ataskaitų teisingą informaciją ir efektyvų duomenų teikimo procesą, rekomenduojame:

Finansų ministerijai

1. Sumažinti klaidingo pirminių duomenų įvedimo riziką – panaudoti sukurtos Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos galimybes, užtikrinti automatinį duomenų teikimą iš ministerijos valdomų Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos ir Finansų valdymo apskaitos informacinių sistemų (1 išvada);

2. Numatyti reikalavimus, kad viešojo sektoriaus subjektams kuriant ir (ar) modernizuojant informacines sistemas, kuriomis tvarkoma informacija, susijusi su materialinių ir finansinių išteklių valdymu, būtų įdiegtos automatizuotos duomenų į Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą teikimo priemonės (1 išvada);

3. Užtikrinti tinkamą sistemos vartotojų valdymą, kad būtų išlaikyti nesuderinamų pareigų atskyrimo principai (1 išvada).

Rekomendacijos, jų įgyvendinimo priemonės ir terminai nurodyti 2 priede pateiktame rekomendacijų įgyvendinimo plane.

IŽANGA

Nuo 2010 m. sausio 1 d. visi viešojo sektoriaus subjektai, tvarkydami apskaitą, vadovaujasi Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartais³. Informacija apie viešojo sektoriaus subjektų ataskaitinių ir praėjusių ataskaitinių finansinių metų paskutinės dienos finansinę būklę, tų ataskaitinių laikotarpių veiklos rezultatus ir pinigų srautus yra pateikiama viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinyje. Subjektų grupės rengia metinius konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinius.

Visų konsolidavimo lygių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai rengiami naudojantis Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacine sistema⁴. Viešojo sektoriaus subjektų grupės finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimas⁵ – vienai viešojo sektoriaus subjektų grupei priklausančių viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių jungimas į vieną konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį taikant Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus. Rengianti konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinius viešojo sektoriaus subjektų grupė yra laikoma ekonominiu vienetu, todėl grupės subjektų tarpusavio ūkinės operacijos ir jų rezultatai yra eliminuojami⁶.

Pagal Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašą⁷ konsolidavimo procesą sudaro procedūros, parodytos 1 paveiksle.

1 pav. Konsolidavimo proceso procedūros

Konsolidavimo administravimas
<ul style="list-style-type: none"> • Atsakingų asmenų skyrimas, jų keitimo inicijavimas ir tvirtinimas; • Konsolidavimo kalendoriaus rengimas; • Konsolidavimo schemas ir viešojo sektoriaus subjektų sąrašų rengimas, atnaujinimas ir skelbimas; • Ataskaitinio konsolidavimo laikotarpio pradėjimas/ užbaigimas.
Duomenų pateikimas
<ul style="list-style-type: none"> • Informacijos apie nuosavybės vertybinių popierių arba kito turto dalies, už kurią kontroliuojančiajam viešojo sektoriaus subjektui kontroliuojamojo viešojo sektoriaus subjekto dalininkų arba steigėjų susirinkime suteikiami balsai teikimas ir tvirtinimas VSAKIS; • Tarpusavio operacijų informacijos, kuri yra derinama su kitais viešojo sektoriaus subjektais, teikimas ir derinimas VSAKIS; • Tarpusavio operacijų informacijos perkėlimas iš VSAKIS dalies, kurioje pateikiama ir suderinama tarpusavio operacijų su kitais viešojo sektoriaus subjektais informacija, į VSAKIS dalį, kurioje pateikiami ir patvirtinami finansinių ataskaitų rinkinio duomenys bei eliminavimo informacija ir konsolidavimas detalizavimui atlikti; • Finansinių ataskaitų rinkinio duomenų ir eliminavimo informacijos teikimas ir tvirtinimas VSAKIS.
Konsolidavimas
<ul style="list-style-type: none"> • Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio rengimas, tvirtinimas VSAKIS ir pasirašymas.

Šaltinis – Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašas

³ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06 Nr. XI-574 (su vėlesniais pakeitimais), 3 str. 5 d.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-07-16 nutarimas Nr. 730, 2.7 p.

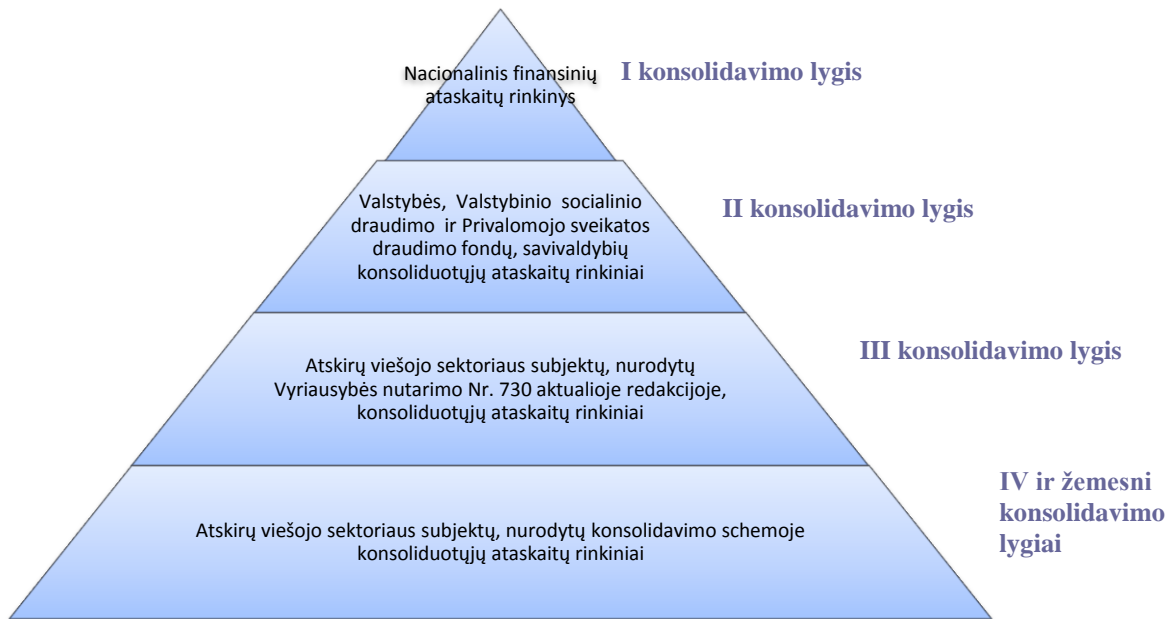
⁵ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-12-09 įsakymas Nr. 1K-433 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 15-ojo standarto patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais), 5 p.

⁶ Ten pat, 14 p.

⁷ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2013-01-31 įsakymo Nr. 1K-049 redakcija) patvirtintas Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašas, 8 p.

Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai rengiami piramidės principu (žr. 2 pav.), pradedant nuo žemiausio (IV ir žemesnio) konsolidavimo lygio, iki kol parengiamas nacionalinis finansinių ataskaitų rinkinys (I lygis).

2 pav. Konsolidavimo lygiai

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybės kontrolė 2011–2012 m. atliko Finansų ministerijos informacinių sistemų bendrosios ir kūrimo kontrolės auditą⁸. Jo metu nustatyta, kad ministerija neužtikrino efektyvaus Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos kūrimo, nes sistema kurta nepatvirtinus specifikacijos, t. y. nenustačius techninių reikalavimų kuriamai sistemai ir ekonominio pagrindimo, o įgyvendinti projektą vėluota 13 proc. viso numatyto projekto vykdymo laiko. Ministerija skyrė daug dėmesio projekto kokybei užtikrinti, tačiau nustatyti nedetalūs ir nepamatuojami projekto tikslų pasiekimo kriterijai buvo nepakankami siekiant įvertinti projekto rezultatų sukuriamą vertę.

Po šio audito rezultatų nuspręsta įvertinti, ar Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos duomenys yra valdomi tinkamai, ar efektyvios kontrolės priemonės, susijusios su šios sistemos duomenų įvedimu, apdorojimu, duomenų saugojimu ir jų gavimu.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir ISACA (*The Information Systems Audit and Control Association*) Tarptautinius informacinių sistemų audito standartus, o duomenų rinkimo ir vertinimo metodai pateikti ataskaitos 1 priede.

Santrumpų paaiškinimai:

VSAFAS – Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai;

VSAKIS – Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema;

VSS – Viešojo sektoriaus subjektas.

⁸ 2012-07-16 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-90-1-9 „Finansų ministerijos informacinių sistemų bendroji ir kūrimo kontrolė“.

AUDITO REZULTATAI

Taikomųjų programų kontrolė – tai vidaus kontrolės dalis, kurios metu siekiama užtikrinti, ar visi informacinėje sistemoje esantys įrašai yra tikslūs, išsamūs, daromi laiku, o žmonės, darantys ir apdorojantys šiuos įrašus, turi reikiamus įgaliojimus.

Taikomųjų programų kontrolė veikia informacinių sistemų bendrosios kontrolės aplinkoje, todėl jos patikimumas priklauso nuo bendrosios kontrolės priemonių efektyvumo.

Audito metu buvo vertinami pagrindiniai VSAKIS taikomųjų programų kontrolės aspektai susiję su duomenų apdorojimo ciklu: duomenų įvestimi, duomenų apdorojimu ir duomenų išvestimi, taip pat yra išskiriama pagrindinių duomenų (angl. *standing data*) valdymo kontrolė.

1. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos duomenų įvestis

Duomenų įvesties valdymo tikslas – užtikrinti, kad įvesties kontrolės priemonės užtikrintų, jog į taikomąją programą įvedami duomenys būtų tikslūs, autentiški, išsamūs, įvedami be dubliavimo ir tik tam įgaliojimus turinčių asmenų. Duomenų įvesties kontrolė svarbi siekiant išvengti taikomųjų programų klaidų, sukčiavimo atvejų ir užtikrinant taikomosios programos vientisumą.

Daugiau nei 4000 VSS teisės aktų nustatyta tvarka privalo pateikti duomenis į VSAKIS, iš viso yra apie 7300 (pildytojai⁹, tvirtintojai¹⁰ ir stebėtojai¹¹) realių sistemos naudotojų. Duomenys gaunami į VSAKIS dviem būdais: automatiškai (duomenų šaltiniai pateikti 1 lentelėje) ir neautomatiškai. Iš Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistemos ir Lietuvos banko duomenys perduodami automatiškai.

1 lentelė. VSAKIS išoriniai informacijos šaltiniai

Šaltinis	Aprašymas	Periodiškumas	Perdavimo būdai
Iki 4500 VSS finansinės apskaitos informacinių sistemų	Sistema suteikia priemones, leidžiančias automatiškai pateikti reikiamus duomenis iš VSS finansinės apskaitos sistemų	Pagal vykdomų konsolidavimų grafiką, ne rečiau kaip kartą per metus	Tinklo paslaugos; Elektroninės bylos
Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistema – VBAMS	Informacijos apie VSS atnaujinimas	Pagal poreikį	Tiesioginė prieiga prie VBAMS duomenų bazės
Lietuvos bankas	Valiutų kursų informacijos perdavimas	Pagal vykdomų konsolidavimų grafiką, ne rečiau kaip kartą per metus	Tinklo paslaugos

Šaltinis – Finansų ministerija, VSAKIS specifikacija

Finansų ministerija yra sudariusi galimybę VSS pateikti duomenis automatiškai į VSAKIS (parengtos priemonės ir ministerijos svetainėje pavišinta informacija dėl duomenų pateikimo į

⁹ (Konsoliduotųjų) finansinių ataskaitų rinkinio pildytojas – asmuo, atsakingas už duomenų teikimą. Jo funkcijos numatytos Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo 17.1 ir 18.1 p.

¹⁰ (Konsoliduotųjų) finansinių ataskaitų rinkinio tvirtintojas – asmuo, atsakingas už pateiktų duomenų tvirtinimą. Jo funkcijos numatytos Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo 17.2 ir 18.2 p.

¹¹ Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio stebėtojas – asmuo, atsakingas už konsolidavimo proceso stebėseną VSAKIS. Jo funkcijos numatytos Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo 18.3 p.

VSAKIS iš viešojo sektoriaus subjektų finansinės apskaitos sistemų¹²), tačiau 2012 m. duomenis automatiškai pateikė tik 28 (iš daugiau negu 4 000) VSS, tai mažiau negu 1 procentas. Pastebėtina, kad ir Finansų ministerijos sukurtos Finansų valdymo ir apskaitos informacinės sistemos (FVAIS), kurią apskaitai naudoja ir kiti VSS, duomenys į VSAKIS teikiami ne automatiškai. Finansų ministerijos teigimu, 2013 m. iš ministerijos FVAIS dalis duomenų pradėti teikti į VSAKIS automatiškai.

Ministerija iki 2013 m. liepos 1 d. turi nustatyti informacinių sistemų, kuriomis tvarkoma informacija, susijusi su materialinių ir finansinių išteklių valdymu, steigimo, kūrimo, modernizavimo ir likvidavimo tvarką. VSS realizavus automatinį duomenų pateikimą į VSAKIS, sumažėtų VSS laiko sąnaudos ir žmogiškosios duomenų įvedimo klaidos tikimybė.

Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinyje teikiama informacija apie viešojo sektoriaus subjektų grupės ataskaitinių ir praėjusių ataskaitinių finansinių metų paskutinės dienos finansinę būklę, tų ataskaitinių laikotarpių veiklos rezultatus ir pinigų srautus¹³. Subjektai pateikia informaciją į VSAKIS pagal savo finansų valdymo sistemų, kuriose vedama buhalterinė apskaita, duomenis, todėl, jei buvo padarytos klaidos subjektų finansų valdymo sistemose, jos bus perkeltos ir į VSAKIS. Siekiant užtikrinti, kad įvesties duomenys būtų teisingi, yra sukurtos ir VSAKIS įdiegtos kontrolės procedūros (korektiškumo taisyklės¹⁴), iš viso 2011 m. – apie 1300 taisyklių. Jos skirtos tikrinti įvedamų duomenų (ataskaitų ir derinamos informacijos) ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų korektiškumą, t. y. duomenų įvesčiai, apdorojimui ir išvesčiai.

Siekiant įsitikinti, kad VSAKIS įdiegtos kontrolės procedūros veikia pagal jų aprašymus, audito metu buvo tikrinami sistemoje esantys duomenys – finansinės ataskaitos, tarpusavio derinama ir nederinama informacija. Kadangi taisyklių skaičius labai didelis, buvo taikoma atsitiktinė atranka. Atsirinktoms taisyklėms patikrinti buvo pasirinkti penki subjektai. Patikrinus atsirinktas korektiškumo taisyklės, susijusias ir su duomenų įvestimi, ir su duomenų apdorojimu, neatitikimų nenustatyta.

VSS pateiktą finansinių ataskaitų rinkinio ir eliminavimo informaciją patikrinus VSAKIS, vadovaujantis korektiškumo tikrinimo taisyklėmis, finansinių ataskaitų rinkinio pildytojui pateikiamas klaidų sąrašas ir nurodoma kontrolės būseną (blokavimas arba įspėjimas). Jeigu finansinių ataskaitų rinkinyje ir eliminavimo informacijoje yra klaidų, kurių kontrolės būseną yra blokavimas, finansinių ataskaitų rinkinio pildytojas negali pateikti šio rinkinio VSAKIS¹⁵. Finansų ministerija, 2011 metų konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių sudarymo laikotarpiu dalį

¹² <http://www.finmin.lt/web/finmin/vsakis/techinfo>, žr. 2013-02-11

¹³ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-12-09 įsakymas Nr. 1K-433 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 15-ojo standarto patvirtinimo“, 13 p.

¹⁴ http://www.finmin.lt/finmin.lt/pagrindinis_meniu/VSAKIS/VSAKIS_failai/Kons_tvarkos_dokumentai/Korektiskumo_taisykles_2011_v_2.pdf, žr. 2012-11-12.

¹⁵ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2013-01-31 įsakymo Nr. 1K-049 redakcija) patvirtintas Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašas, 56 p.

blokuojančių korektiškumo taisyklių (139, arba apie 10 proc. visų taisyklių) pakeitė įspėjančiomis, tai leido atlikti tolesnius veiksmus. Peržiūrėjus jas nustatyta, kad beveik visos skirtos sutikrinti duomenų paketo ir tarpusavio operacijų derinimo informaciją. Kadangi daugiausia konsolidavimo įrašų padaryta dėl to, kad neteisingai buvo suderinti ar nesuderinti tarpusavio sandoriai, VSAKIS neturėtų būti blokuojančios kontrolės keičiamos į įspėjančias vien tam, kad būtų galima atlikti konsolidavimą, o vėliau neatitikimus taisyti konsolidavimo įrašais.

Pagal Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašą¹⁶ VSS paskiriami (konsoliduotųjų) finansinių ataskaitų rinkinio pildytojai¹⁷, tvirtintojai¹⁸ ir stebėtojai¹⁹, o, skiriant²⁰ atsakingus asmenis, tas pats asmuo VSS gali būti priskirtas tik vienai šių rolių. Patikrinus visus paskirtus atsakingus asmenis buvo nustatyta, kad šešiuose VSS (2012-11-26 duomenimis) tie patys asmenys atliko pildytojo, tvirtintojo ar stebėtojo funkcijas. Taigi VSS neužtikrino, o Finansų ministerija nesiėmė prevencinių priemonių, kad tie patys asmenys vienoje įstaigoje nebūtų patvirtinti kaip pildytojai, tvirtintojai ir stebėtojai. Reikšminga duomenų dalis į VSAKIS yra suvedama rankiniu būdu, todėl svarbu užtikrinti tinkamą sistemos naudotojų valdymą – pareigų atskyrimą. Finansų ministerija periodiškai turėtų peržiūrėti VSAKIS naudotojų sąrašus, siekdama, kad tie patys asmenys vienoje įstaigoje negalėtų atlikti skirtingoms rolėms priskirtų funkcijų.

Diegiant VSAKIS 2011 m. buvo atlikti testavimai ir nustatyta, kad kai kurie sistemos moduliai, esant 3500 vartotojų apkrovai, dirba per lėtai. Patobulinus, sistema testuota dar kartą, rezultatai buvo geri – reakcija neviršijo nustatytos leistinos ribos. Pažymėtina, jog antrą kartą testavimas esant intensyvioms apkrovoms atliktas jau ne su 3500 vartotojų, o su 3000. Nepadarius identiškų apkrovos testavimų, negalima pamatuoti, kokią realią naudą davė sistemos patobulinimai. Taip pat padidintos apkrovos testavimas tik su trečdaliu vartotojų (realių sistemos vartotojų yra apie 7300) neatspindi realaus sistemos pajėgumo funkcionuoti intensyvaus naudojimo sąlygomis. Finansų ministerijos teigimu stebint prisijungimų intensyvumą, nustatyta, kad vartotojų prisijungimų skaičius neviršijo 2000.

VSAKIS lėtą veikimą kaip vieną pagrindinių problemų nurodė ir sistemos naudotojai, susitikimo su VSS atstovais (2012-05-31) metu. Finansų ministerija, siekdama sureguliuoti VSAKIS apkrovos srautus 2012 m. kovo – gegužės mėnesiais buvo išsinuomojusi sistemos

¹⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2012-01-30 įsakymo Nr. 1K-022 redakcija) patvirtintas Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašas, III skirsnis I dalis „Atsakingų asmenų skyrimas, jų keitimo inicijavimas ir tvirtinimas“.

¹⁷ (Konsoliduotųjų) finansinių ataskaitų rinkinio pildytojas – asmuo, atsakingas už duomenų teikimą. Jo funkcijos numatytos Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo 17.1 ir 18.1 p.

¹⁸ (Konsoliduotųjų) finansinių ataskaitų rinkinio tvirtintojas – asmuo, atsakingas už pateiktų duomenų tvirtinimą. Jo funkcijos numatytos Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo 17.2 ir 18.2 p.

¹⁹ Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio stebėtojas – asmuo, atsakingas už konsolidavimo proceso stebėseną VSAKIS. Jo funkcijos numatytos Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašo 18.3 p.

²⁰ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2013-01-31 įsakymo Nr. 1K-049 redakcija) patvirtintas Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos aprašas, 25 p.

apkrovos balansuoklį²¹. Papildomai ministerijos užsakymu Valstybės įmonė „Infostruktūra“ 2012 m. lapkritį įdiegė duomenų srautų paskirstymo įrangą, kiek visi šie patobulinimai davė realios naudos, bus galima įvertinti tik vykdant konsolidavimą už 2012 metus.

Reikšmingų duomenų įvesties valdymo problemų nenustatyta, tačiau yra sistemos vartotojų (pildytojų, stebėtojų ir tvirtintojų) rolių valdymo trūkumų, o dėl didelio kiekio neautomatiniu būdu pateikiamų duomenų kyla tyčinių ar netyčinių (klaidos) veiksmų atlikimo rizika, taigi mažėja duomenų įvesties proceso efektyvumas. Siekdama duomenų įvesties teisingumo ir proceso efektyvumo, Finansų ministerija turėtų prevenciškai tikrinti naudotojų sąrašus ir skatinti automatinį duomenų pateikimą į VSAKIS, o VSS kurdami ir (ar) modernizuodami finansų valdymo sistemas turėtų numatyti priemones, kaip automatinio būdu pateikti duomenis.

2. Konsolidavimo proceso duomenų apdorojimas

Duomenų apdorojimo²² kontrolės užtikrina, kad bus išlaikomas duomenų vientisumas ir tikrumas visą apdorojimo ciklą. Sukurtos kontrolės priemonės turi aptikti neišsamius arba netikslius apdorojamus įvesties duomenis ir užtikrinti, kad klaidingi duomenys nebus apdorojami. Apie aptiktas taikomųjų programų apdorojimo proceso klaidas turėtų būti pranešama atsakingiems asmenims. Sistema turėtų turėti apdorojamų duomenų žurnalą (angl. – *log*), kuriame turėtų būti pakankamai informacijos, kad būtų galima aiškiai nustatyti kiekvieno duomens apdorojimą. Duomenų apdorojimo kontrolės audito sekos nebuvimas didina sistemos duomenų apdorojimo veiklos neatsekamumo, neleistinių esamų duomenų taisyčių ar pakeitimų riziką.

Konsolidavimo proceso metu VSAKIS atliekamos šios operacijos²³:

- sumuojamos kontroliuojančio viešojo sektoriaus subjekto ir visų jo tiesiogiai ir netiesiogiai kontroliuojamų VSS finansinių ataskaitų eilučių reikšmės (tų pačių straipsnių sumos);
- eliminuojamos tarpusavio operacijos pagal VSS pateiktą informaciją ir nustatytas taisykles:
 - derinamų tarpusavio operacijų;
 - nederinamų operacijų, atliekamų darant dvejybinių įrašų ir viengubą įrašą;
- konsoliduojami komentarai. Komentarų parengimo etapai:
 - kiekvienas VSS pateikia savo finansinių ataskaitų aiškinamojo rašto pastabas;
 - konsoliduojantis subjektas peržiūri visų prie žemesniojo konsolidavimo lygio VSS grupės priskirtų viešojo sektoriaus subjektų, kurių finansinių ataskaitų rinkiniai konsoliduojami, pateiktą komentarų informaciją ir pateikia apibendrintą komentarą;

²¹ Apkrovos balansuoklis (kompiuterinis terminas) – programa arba įtaisas, skirstantys ir nukreipiantys duomenų srautus kompiuterių tinkluose taip, kad nė vienas tinklo įrenginys neliktų neapkrautas arba nebūtų perkrautas.

²² Duomenų apdorojimas – sistemingų veiksmų su duomenimis atlikimas: duomenų tvarkymas, redagavimas, klasifikavimas, rūšiavimas, bazių sudarymas ir kitokių veiksmų su jais atlikimas (LR terminų bankas).

²³ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2013-01-31 įsakymo Nr. 1K-049 redakcija) patvirtinta Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodika, 43 p.

▪ pagal poreikį VSAKIS registruojami papildomi įrašai (toliau – konsolidavimo įrašai), t. y. konsoliduojantis subjektas atlieka rankinį duomenų koregavimą.

Vadovaujantis 15-uoju VSAFAS²⁴ prieš rengiant viešojo sektoriaus subjektų grupės konsoliduotąsias finansines ataskaitas, būtina:

▪ suderinti visų VSS grupės konsoliduojamų subjektų tarpusavio ūkines operacijas (pajamas ir sąnaudas, įplaukas ir išlaidas) per ataskaitinį laikotarpį ir likučius (gautinų ir mokėtinų sumų, suteiktų ir gautų paskolų, grąžintinų ir gautinų finansavimo sumų ir pan.) paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną;

▪ koreguoti apskaitos įrašus, jeigu derinant VSS tarpusavio ūkines operacijas ir likučius nustatoma klaidų ar netikslumų.

VSS tarpusavio operacijų derinimas yra viena iš procedūrų, reikalingų, kad būtų teisingai eliminuotos tarpusavio operacijos ir parengtos teisingos konsoliduotosios finansinės ataskaitos. Pradėjus rengti konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinius, VSS atsirado nauja pareiga – suderinti visas ataskaitiniu laikotarpiu vykdytas tarpusavio operacijas su visais VSS. Tiek 2011, tiek 2012 metais ne visi subjektai pateikė visą derinamą informaciją arba teikdami duomenis padarė klaidų, dėl to konsoliduojantiems subjektams teko daryti konsolidavimo įrašus.

Finansų ministerijos teigimu, kasmet gerėja į VSAKIS teikiamų duomenų kokybė, labiau laikomasi terminų, gerėja VSS kompetencija, todėl 2012 m. konsolidavimo įrašų padaryta 44 proc. mažiau negu 2011 m.

VSAKIS įdiegtos kontrolės ataskaitos, suteikiančios galimybę tikrinti tiek teikiamų finansinių ataskaitų, tiek konsoliduotųjų finansinių ataskaitų duomenų korektiškumą. Pagrindiniai tikrinimo ataskaitų aplankai, kuriuose galima peržiūrėti daug įvairių kontrolės ataskaitų, pateikiančių duomenų patikrinimo rezultatus, yra:

- paketų kontrolės ataskaitos;
- konsolidavimo kontrolės ataskaitos;
- konsolidavimo pažymos;
- konsolidavimo korektiškumo tikrinimo ataskaitos.

VSAKIS naudotojų vadovuose pateikta išsami informacija, kaip šias ataskaitas suformuoti, tačiau nepateiktos rekomendacijos, kaip jas analizuoti (suprasti). Dalis kontrolės ataskaitų yra pakankamai aiškios (pvz.: „VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažyma“, „VSS nesuderintų sandorių pažyma“), tačiau kai kurioms ataskaitoms suprasti (pvz.: „Perėjimas nuo paketo duomenų šaltinio iki konsoliduotų duomenų šaltinio pagal kiekvieno VSS finansines eilutes (detali)“, „Finansinės eilutės pagal atskirus įrašus“ ir kt.) būtinos specialios darbo su sistema žinios ir patirtis.

²⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-12-09 įsakymas Nr. 1K-433 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 15-ojo standarto patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais), 23.1 ir 23.2 p.

Išsamios konsoliduotųjų finansinių ataskaitų tikrinimo rekomendacijos paskelbtos Finansų ministerijos tinklalapyje tik 2012 metų vasarą, taigi dauguma VSS galės jomis pasinaudoti tik rengdami 2012 m. konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinius.

VSAKIS tarpusavio operacijų derinimo srityje VSS teikia ir derina tarpusavio operacijas – derinama operacijų vertė pagal jų grupes. Išsami derinamų tarpusavio operacijų su VSS informacija pagal analizės kodus²⁵ (pvz., informacija apie finansavimo sumų paskirtį ir šaltinį, apie ilgalaikio materialiojo turto ar atsargų grupę ir pan.) detalizuojama Finansinių ataskaitų duomenų pateikimo ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų sudarymo srityje. Suderinimo duomenis (pvz., ataskaitą „VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažyma“) gali matyti tik konsoliduojantis subjektas ir tik tada, kai VSAKIS yra patvirtinti ir publikuoti jo grupės VSS (priskirtų prie žemesniojo konsolidavimo lygio) finansinių ataskaitų rinkinių paketai. Skirtingų grupių VSS išsamią tarpusavio operacijų derinimo informaciją gali matyti tik prie aukštesniojo (II arba I) lygio priskirti konsoliduojantieji subjektai.

VSAKIS formuojamoje kontrolės ataskaitoje „VSS nesuderintų sandorių pažyma“ rodomi tik grupės subjektų nesuderinti tarpusavio sandoriai ir tik tie, kurių derinama suma nesutapo, nes ši ataskaita formuojama iš nedetalizuotų tarpusavio derinimo srities duomenų.

Diegiant VSAKIS buvo svarstyta, kokie duomenys turėtų būti derinami sistemos tarpusavio operacijų derinimo srityje: ar operacijų vertė pagal grupes, ar visa detali tarpusavio operacijų informacija. Finansų ministerijos teigimu buvo apsispręsta derinti tarpusavio operacijų vertę pagal grupes, o išsamią informaciją detalizuoti kitoje sistemos srityje, nes duomenis turi derinti apie 4 000 vartotojų, todėl sistemai reikėtų apdoroti gerokai daugiau duomenų, o tai labai padidintų sistemos ir tinklo apkrovimą.

Konsoliduojančiam subjektui, siekiant parengti teisingas ataskaitas, nepakanka išsiaiškinti VSS nesuderintų sandorių pažymoje rodomus neatitikimus, reikia analizuoti VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažymą, t. y. siekiant patikrinti, ar suderinta visa detali tarpusavio operacijų informacija, privalu analizuoti kitas VSAKIS kontrolės ataskaitas. Analizuojant konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rengimą nustatyta, kad ne visi konsoliduojantys subjektai, priskirti prie III ar IV konsolidavimo lygio, dėl specifinių darbo su sistema žinių ir patirties stokos sugebėjo surasti duomenų neatitikimus ir juos ištaisyti, todėl rengiant valstybės (II lygio) konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį buvo koreguojama ir prie žemesnio konsolidavimo lygio priskirtų VSS pateikta eliminavimo informacija (derinama ir nederinama).

Skirtumai detalizuojant tarpusavio operacijų derinamą informaciją atsiranda ir dėl to, kad, perduodami turtą, atsargas ar finansavimo sumas ne visi VSS sutartyse nurodo išsamią informaciją.

²⁵ Analizės kodas nurodo finansinės eilutės grupes. Pvz., ilgalaikis materialusis turtas VSAKIS turi IMT analizės kodus pagal turto grupes (pastatai, mašinos, baldai ir pan.).

Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodikos 10 priede²⁶ pateiktas informacijos apie parduodamo turto apskaitos duomenis formos pavyzdys. Vienas rekomenduojamų rodiklių – turto grupė, tačiau tai tik rekomendacinio pobūdžio dokumentas.

Duomenų neatitikimų teikiant derinamą informaciją sistemoje būtų mažiau, jeigu teisės aktuose (pvz., VSAFAS) būtų nurodyta, kad:

- perduodant, ar parduodant turtą (atsargas) būtų privalu nurodyti turto grupę;
- perduodant finansavimo sumas būtų privalu nurodyti finansavimo sumų šaltinį ir paskirtį.

Siekiant įsitikinti, ar VSAKIS teisingai apdoroja duomenis, buvo patikrintos (perskaičiuotos) valstybės ir kai kurių ministerijų konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių pasirinktos eilutės. Duomenų iškraipymų dėl sistemos veikimo nenustatyta. Suderintos tarpusavio operacijos VSAKIS eliminuotos teisinga suma, bet, atlikus audito procedūras, nustatyta duomenų iškraipymų dėl netinkamų sistemos vartotojų veiksmų: VSS nesuderino tarpusavio sandorių, nepateikė informacijos derinimui, ar teikdami nederinamą eliminavimo informaciją pasirinko ne tą partnerį.

Pavyzdžiai

Dalis Sveikatos apsaugos ministerijos grupės subjektų, teikdami nederinamą finansavimo sumų iš valstybės biudžeto informaciją, partneriu pasirinko ministeriją, o ne pirminį finansavimo sumų davėją – valstybės išdą (MVAL1), dalis grupės subjektų, teikdami detalią derinamą finansavimo sumų informaciją, nurodė skirtingus finansavimo sumų šaltinius. Dėl to Sveikatos apsaugos ministerijos konsoliduotojoje finansinės būklės ataskaitoje pagal 2011-12-31 duomenis nustatyta D eilutės „Finansavimo sumos“ duomenų neatitikimų ataskaitinio laikotarpio pabaigoje:

- eilutės „Iš valstybės biudžeto“ duomenys didesni 6 116,7 tūkst. Lt;
- eilutės „Iš Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų“ duomenys didesni 46,1 tūkst. Lt;
- eilutės „Iš kitų šaltinių“ duomenys mažesni 296,1 tūkst. Lt.

Konsoliduojantis subjektas, pastebėjęs klaidų ir netikslumų viešojo sektoriaus subjekto finansinėse ataskaitose, gali gražinti finansinių ataskaitų rinkinį pataisyti VSS arba pakoreguoti ataskaitų informaciją konsolidavimo įrašu, kuris neturės įtakos viešojo sektoriaus subjekto pradiniam likučiam²⁷.

Atlikus konsolidavimo įrašų, padarytų rengiant valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį, analizę, nustatyta atvejų, kai VSAKIS įrašų informacija nėra pagrįsta apskaitos ar susijusiais apskaitos dokumentais, iš sistemoje pateikto aprašo negalima nustatyti, kodėl reikėjo atlikti koregavimą, neišskus ūkinės operacijos turinys, nenurodyti sumos teisingumą pagrindžiantys dokumentai.

²⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2013-01-31 įsakymo Nr. 1K-049 redakcija) patvirtinta Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodika, 10 priedas.

²⁷ Ten pat, 54 p.

Pavyzdžiai

2012-05-09 įrašas Nr. 1403

Apraše nurodyta: Pateikiamos subjektų pervestinos pajamos derinimui.

Atlikus įrašą, suderintos valstybės (MVAL²⁸) gautinos ir Valstybės išdo (MVAL1) pervestinos pajamos – 1 209 610,62 Lt.

Finansų ministerija pateikė papildomą informaciją (saugomą ne VSAKIS), kad koreguojamos nesuderintos tarpusavio operacijos. Pagal „VSS nesuderintų sandorių pažymą“ Valstybės išdas (MVAL1) buvo pateikęs derinimui pajamas (gautas pervestinas), o trys subjektai nepateikė derinti šios informacijos:

VSS kodas ir pavadinimas	Nesuderinta suma
188736540 Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti sekretoriatas	15 098,96 Lt
111961791 Lietuvos kultūros tyrimų institutas	33 444,34 Lt
188600177 Lietuvos statistikos departamentas	1 161 067,32 Lt
Iš viso:	1 209 610,62 Lt

Šių subjektų nesuderintų sandorių bendra suma buvo suderintos valstybės (MVAL) gautinos ir Valstybės išdo (MVAL1) pervestinos pajamos.

Subjektai nepateikė informacijos derinimui, bet informacija suderinta ir eliminuota rengiant valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį, tačiau iš aprašo informacijos negalima nustatyti koregavimo priežasties, subjektų, nepateikusių derinimui informacijos, ir sumos pagrįstumo.

2012-05-18 įrašas Nr. 2357

Apraše nurodyta: Pateikiamos išdo pajamos derinimui su subjektais. Koreguojama suma 63 120 615 Lt

Atlikus įrašą, suderintos Valstybės išdo (MVAL1) gautinos ir Rezervinio (stabilizavimo) fondo (MVAL5) pervestinos pajamos.

Finansų ministerija pateikė papildomą informaciją (saugomą ne VSAKIS), kad subjektai pateikė derinti pervestinas pajamas, o Valstybės išdas nederino gautinų pajamų. Suma apskaičiuota pagal „VSS nesuderintų sandorių pažymos“ duomenis. Koregavimas atliktas pasirinkus Rezervinį (stabilizavimo) fondą (MVAL5), nes tektų nurodyti labai daug subjektų. Pagal ataskaitą „Finansinės eilutės pagal atskirus įrašus“ eilutė „Kitos pagrindinės veiklos kitos pajamos (gautos pervestinos)“ rengiant valstybės 2011 m. konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį buvo pakoreguota iš viso 463 951 621,78 Lt suma, atlikus 4-is įrašus Rezervinio (stabilizavimo) fondo atžvilgiu.

Finansų ministerijos komentaras

Partneriu pasirinkus vieną subjektą koreguojama bendra suma tais atvejais, kai vienas viešojo sektoriaus subjektas nepateikė derinti informacijos keliems viešojo sektoriaus subjektams. Rengiant valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį tokiu partneriu pasirinktas Rezervinis (stabilizavimo) fondas. Tokiais įrašais koreguojama tik eliminavimo informacija, t. y. tokie įrašai nekeičia subjektų finansinių ataskaitų duomenų.

2012-05-15 įrašas Nr. 1916

Apraše nurodyta: MVAL1 finansavimo sąnaudų koregavimas.

Koreguotos Valstybės išdo (MVAL1) finansavimo sąnaudos, nurodžius įvairius VSS.

Finansų ministerija pateikė papildomą informaciją (saugomą ne VSAKIS), kad įrašas atliktas dėl to, kad VSS derinant finansavimo sumas su Valstybės išdo, susidarė skirtumų. Pagal 2012-05-14 „VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažymą“ tarp VSS ir Valstybės išdo buvo 4 103 284 140,98 Lt skirtumų suma. Finansų ministerija, siekdama, kad finansavimo sumos būtų eliminuotos, parengė *Microsoft Office* programų paketo elektroninėje skaičiuoklėje – *Excel* (t. y. ne VSAKIS) lenteles, kuriose susumavo kiekvienoje VSS grupėje susidariusius skirtumus ir rankinį įrašą atliko pasirinkdama po vieną iš grupės subjektų, o ne kiekvieną VSS, kurio sumą derinant susidarė skirtumų. Dėl tokio koregavimo būdo ir vėliau „VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažymoje“ rodomi skirtumai tarp VSS ir Valstybės išdo, tačiau visų skirtumų suma liko nereikšminga (-291,15 Lt).

Pavyzdžiui, Valstybės išdo (MVAL1) finansavimo sąnaudos padidintos 22 936 571,55 Lt suma, partneriu pasirinkus Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, nors pagal „VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažymą“ nesuderinti buvo penki šios grupės VSS ir Valstybės išdo duomenys:

²⁸ Juridinio asmens statuso ir kodo neturintiems viešojo sektoriaus subjektams Finansų ministerija skiria menamus kodus ir skelbia jų sąrašą tinklalapyje www.finmin.lt/vsakis, pvz., valstybės menamas kodas MVAL, valstybės išdo – MVAL1.

„VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažymos“ duomenys iki įrašo atlikimo:

E13 - Finansavimo sumos per periodą

VSS	Partneris	VSS suma	Partnerio suma	Skirtumas
188603515 Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	MVALI	826.658.024,09	- 803.147.393,18	23.510.630,91
300121001 Neįgalumo ir darbingumo nustatymo taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	11.279.689,98	- 11.540.097,39	- 260.407,41
188725330 Vaikų išlaikymo fondo administracija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	43.837.765,44	- 44.026.147,09	- 188.381,65
191717258 Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	1.091.998.438,12	- 1.092.117.971,41	- 119.533,29
188681478 Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	1.102.123,00	- 1.107.856,85	- 5.733,85

Skirtumų suma iš viso: 22.936.574,71

„VSS tarpusavio sandorių suderinimo pažymos“ duomenys atlikus įrašą:

E13 - Finansavimo sumos per periodą

VSS	Partneris	VSS suma	Partnerio suma	Skirtumas
188603515 Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	MVALI	826.658.024,09	- 826.083.964,73	574.059,36
300121001 Neįgalumo ir darbingumo nustatymo taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	11.279.689,98	- 11.540.097,39	- 260.407,41
188725330 Vaikų išlaikymo fondo administracija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	43.837.765,44	- 44.026.147,09	- 188.381,65
191717258 Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	1.091.998.438,12	- 1.092.117.971,41	- 119.533,29
188681478 Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	MVALI	1.102.123,00	- 1.107.856,85	- 5.733,85

Skirtumų suma iš viso: 3,16

Taigi, įrašas atliktas koreguojant Valstybės izdo (MVALI) derinti pateiktus duomenis, nusprendus, kad teisingesni yra viešojo sektoriaus subjektų pateikti duomenys ir siekiant eliminuoti finansavimo sąnaudas.

Derinamų duomenų koregavimas, nusprendus, kad teisingesni yra vieno ar kito subjekto derinti pateikti duomenys, ne visada gali būti teisingas, nes daug sistemos vartotojų teikia duomenis derinti, suklysti gali bet kuris jų. Dėl tokių įrašų kai kuriais atvejais informacija VSAKIS be Finansų ministerijos darbuotojų pagalbos neatsekama ir sunku suprasti, dėl kokių priežasčių atlikti koregavimai, kodėl koreguojami nesusijusių su derinama informacija subjektų duomenys, iš kur gauta koreguojama suma.

Pažymime, kad nuo 2013-02-03 įsigaliojus Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodikos²⁹ pakeitimams, kiekvienas konsolidavimo įrašas turi būti pagrindžiamas konsolidavimo įrašo pažyma, kurios rekvizitai nustatyti Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 13 straipsnyje. Kai daromi konsolidavimo įrašai dėl tarpusavio operacijų derinimo metu susidariusių skirtumų, pažymą privalu pagrįsti VSS raštu pateiktais paaiškinimais dėl skirtumų; jei VSS neteikia paaiškinimų dėl skirtumų, pagrįsti prielaidomis, padarytomis konsoliduojančio subjekto, įvertinusio skirtumų pobūdį ir VSS (grupės) veiklos ypatumus.

Tikrinant VSAKIS duomenų valdymą, pagal Interneto saugumo centro (angl. *Center of Internet Security, CIS*) Oracle duomenų bazės vertinimo gaires buvo atliktas ir VSAKIS Oracle duomenų bazės saugumo nustatymų auditas. Esminių trūkumų nenustatyta.

²⁹Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-04-19 įsakymu Nr. 1K-152 (2012-01-30 įsakymo Nr. 1K-022 redakcija) patvirtinta Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodika, VII skyrius „Konsolidavimo įrašai“.skyrius.

3. Duomenų išvestis – konsoliduotosios finansinės ataskaitos

Duomenų išvesties kontrolės – tai apdorojimo kontrolės, užtikrinančios, kad išvestis yra išsami, tiksli, laiku ir teisingai pateikta. Išvedami duomenys turi būti apsaugoti nuo pakeitimų, norint nuslėpti nepageidaujamus nuokrypius.

VSAKIS duomenų apdorojimas glaudžiai siejasi su duomenų išvestimi, nes į VSAKIS pateikti duomenys (duomenų įvestis) apdorojami ir parengiamos konsoliduotosios VSS finansinės ataskaitos (duomenų išvestis). Todėl 2 skyriuje pateikti pastebėjimai dėl duomenų apdorojimo yra taikomi ir duomenų išvesčiai.

VSAKIS yra numatytos galimybės formuoti ataskaitas, išreikštas skirtingomis valiutomis: litais, tūkstančiais litų, eurai. Norint įsitikinti ar formuojamos teisingos ataskaitos nepriklausomai nuo pasirinktos valiutos, buvo patikrinti valstybės ir pasirinktų ministerijų konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių, suformuotų litais ir tūkstančiais litų, duomenys. Nustatyta atveju, kai skiriasi ataskaitų, suformuotų litais ir tūkstančiais litų, duomenys.

Pavyzdys

Valstybės konsoliduotojoje veiklos rezultatų ataskaitoje pagal 2011-12-31 duomenis:

- A eilutės „Pagrindinės veiklos pajamos“ duomenys litais ir tūkstančiais litų skiriasi 3 327,97 tūkst. Lt suma;
- B eilutės „Pagrindinės veiklos sąnaudos“ duomenys litais ir tūkstančiais litų skiriasi 3 265,93 tūkst. Lt suma;
- C eilutės „Pagrindinės veiklos perviršis ar deficitai“ duomenys litais ir tūkstančiais litų skiriasi 62,04 tūkst. Lt suma;
- D eilutės „Kitos veiklos rezultatas“ duomenys litais ir tūkstančiais litų skiriasi 62,03 tūkst. Lt suma.

Sveikatos apsaugos ministerijos konsoliduotojoje pinigų srautų ataskaitoje pagal 2011-12-31 duomenis:

- A eilutės „Pagrindinės veiklos pinigų srautai“ 4 stulpelio „Tiesioginiai pinigų srautai“ ir 5 stulpelio „Netiesioginiai pinigų srautai“ duomenys litais ir tūkstančiais litų skiriasi 100 872 893,4 tūkst. Lt suma.

Švietimo ir mokslo ministerijos konsoliduotojoje pinigų srautų ataskaitoje pagal 2011-12-31 duomenis:

- A eilutės „Pagrindinės veiklos pinigų srautai“ 4 stulpelio „Tiesioginiai pinigų srautai“ ir 5 stulpelio „Netiesioginiai pinigų srautai“ duomenys litais ir tūkstančiais litų skiriasi 27 204 289,62 tūkst. Lt suma ir ta pačia suma skiriasi C eilutės „Finansinės veiklos srautai“ 4 ir 5 stulpelių duomenys.
-

Finansų ministerija paaiškino, kad duomenų skirtumai atsirado ne dėl sistemos veikimo, o dėl to, kad VSS, atlikdami konsolidavimo įrašus, nurodė konsolidacijos valiutos apribojimą, nors VSAKIS naudotojų vadove pateikta pastaba, kad šiuo metu apribojimai nenaudojami (žr. 3 pav.).

3 pav. VSAKIS vaizdas

The screenshot displays the VSAKIS system interface for account configuration. At the top, it shows the current period: [ACTUAL - 2010.12 - CURRENT N -12]. Navigation buttons include 'Rodyti statistiką', 'Rodyti kontroles', 'Spausdinti', and 'Konfiguruoti spausdinimo parametrus'. The interface is divided into several sections:

- Aprašas (daugiausia 120 simboliai (-ių))**: A text area for description.
- Komentaras (daugiausia 2000 simboliai (-ių))**: A text area for comments.
- Antraštes dimensijos**: A dropdown menu.
- Atskaitomybės vienetas**: Set to TP-999.
- Audito ID**: Set to CTR-111.
- Periodas**: Set to 2010.12.
- Žurnalo įrašo valiuta**: Set to LTL.
- Atskaitomybės ID valiuta**: Set to LTL.
- Apriboti žurnalo įrašą**: A dropdown menu.
- Sritis**: A dropdown menu.
- Variantas**: A dropdown menu.
- Konsolidacijos valiuta**: A dropdown menu, highlighted with a red box.
- Patruojuojantysis atskaitomybės vienetas**: A dropdown menu.

Below the configuration fields, there is a search bar: 'Įveskite sąskaitą, srautą bei sumą ir spustelėkite **Atnaujinti**.' and a 'Įtraukti eilutę' button. A table with columns: 'Sąskaita', 'Aprašas', 'Srautas', 'Aprašas', 'Debetas', 'Kreditas', 'Išsami informacija', 'Eilutės būseno', and 'Srauto likutis'. At the bottom, there is a 'Naikinti' button and a summary row: 'iš viso : u u'. The interface is numbered 1, 2, and 3.

VSAKIS naudotojų vadovo dalyje „Žurnalo įrašai“ nurodyta: Antroji sritis (2) skirta antraštės dimensijų ir žurnalo įrašų apribojimų įvedimui. Laukų *Sritis*, *Variantas*, *Konsolidacijos valiuta* reikšmes reikia keisti, jei norima papildomai apriboti rankinio žurnalo įrašo poveikį konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniui. Konsolidavimo valiutos apribojimas yra naudojamas, jeigu norima atlikti rankinį įrašą konsolidavime tik tam tikra valiuta.

Šaltinis – Finansų ministerija, VSAKIS naudotojų vadovo duomenys.

Taigi, nustatyti ataskaitų, suformuotų litais ir tūkstančiais litų, duomenų neatitikimai yra ne dėl sistemos veikimo, o dėl vartotojų neatidumo ar žinių stokos.

VSAKIS duomenų išvesties valdyme reikšmingų problemų nenustatyta, tačiau konsoliduotosios VSS finansinės ataskaitos gali būti neteisingos dėl netinkamų pirminių duomenų. VSAKIS įdiegtos kontrolės priemonės negali patikrinti įvedamų duomenų teisingumo, jeigu VSS padarė klaidų buhalterinėje apskaitoje ir duomenys kaip teisingi buvo pateikti į VSAKIS. Siekiant sudaryti teisingus finansinių ataskaitų rinkinius, reikėtų kelti sistemos naudotojų kompetenciją: taikant VSAFAS ir dirbant su VSAKIS.

4. Pagrindinių sistemos duomenų bylų valdymas

Pagrindinių duomenų bylų (angl. – *Master Data File*) kontrolės priemonės užtikrina išsamius ir tikslus pagrindinius ir nuolatinius duomenis. Pagrindinių duomenų informacija svarbi apdorojant duomenis ir teikiant ataskaitas, nes yra susijusi su daugeliu operacijų, taigi privalo būti tinkamai apsaugota. Silpna sistemos kontrolė prižiūrint pagrindinius duomenis gali sukelti:

- neribotą prieigą prie sistemos duomenų failų;
- neautorizuotus pagrindinių duomenų pakeitimus ir / ar praradimą;
- sistemos darbo sutrikimą ir netikslias ataskaitas.

Audito metu buvo tikrinama, kaip VSAKIS valdomi sistemos pagrindiniai duomenys.

VSAKIS pagrindinių duomenų reikšmes apibrėžia VSAFAS. Pagrindinių duomenų pakeitimai atliekami vadovaujantis VSAKIS palaikymo darbo reglamentu, kuris apibrėžia bendrą sistemos palaikymo (vystymo) tvarką, neišskiriant pagrindinių duomenų pakeitimo tvarkos.

Pavyzdys

Atliekant VSAKIS palaikymą, sprendimą keisti pagrindinius duomenis priima VSAKIS darbo grupė (sudaryta finansų ministro 2008-09-25 įsakymu Nr. 1K-294 „Dėl finansų ministerijos informacinių sistemų kūrimo ir diegimo projektų programos priežiūros komisijos ir Finansų ministerijos informacinių sistemų kūrimo ir diegimo projektų programos valdymo darbo grupės sudarymo“). Grupę sudaro Informacinių technologijų departamento sistemos administratoriai, Turto valdymo departamento sistemos naudotojai ir šių departamentų direktoriai. Priėmus sprendimą atlikti pakeitimą, vadovaujantis VSAKIS palaikymo darbo reglamentu (patvirtintu VSAKIS darbo grupės posėdžio 2011-09-08 protokolu Nr. 176) sudaromas užsakymas įgyvendinti pakeitimus ir pakeitimai įgyvendinami reglamente numatyta tvarka.

Turint vieną universalią tvarką išvengiama dokumentacijos pertekliaus, be to, dėl sumažėjusių darbo apimčių supaprastėja dokumentų peržiūra ir atnaujinimas.

Nustatyta, kad Finansų ministerijoje VSAKIS pagrindinių duomenų pakeitimai yra kontroliuojami ir autorizuojami tinkamai. Pagrindinių duomenų pakeitimo užsakymai suformuojami per Finansų ministerijos pakeitimų valdymo sistemą MANTIS ir įgyvendinami VSAKIS testinėje aplinkoje, ten testuojami ir, atsižvelgiant į testų rezultatus, perkeliama į sistemos gamybinę aplinką arba gražinami tikslinti. Šiuos veiksmus atlikti ir pagrindinius duomenis keisti gali tik VSAKIS administratorius.

Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito
departamento direktorius

Dainius Jakimavičius

Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito departamento
Informacinių sistemų audito skyriaus
Vyresnioji valstybinė auditorė

Aurelija Martinkutė

Valstybinio audito ataskaita pateikta Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, o jos kopijos – Lietuvos Respublikos Seimo Audito ir Informacinės visuomenės plėtros komitetams

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Viešojo sektoriaus apskaitos
ir ataskaitų konsolidavimo
informacinės sistemos taikomųjų
programų kontrolė“
1 priedas

Audito procedūros ir metodai

Atliktos VSAKIS duomenų įvesties, apdorojimo, išvesties ir pagrindinių duomenų bylų valdymo audito procedūros: 2010–2011 m. duomenys vertinti taikant skaičiavimo, palyginamosios ir situacijos analizių metodus.

Pagrindiniai audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Eil. Nr.	Metodas	Tikslai
1.	<p>Dokumentų analizė:</p> <ul style="list-style-type: none"> Analizavome Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės įstatymo, Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų, Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo tvarkos, Viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių konsolidavimo metodikos ir kitų teisės aktų nuostatas, susijusias su konsolidavimo procesu. Analizavome VSAKIS dokumentaciją: techninę specifikaciją, VSAKIS palaikymo darbo reglamentą, Finansų ministerijos informacinių sistemų kūrimo ir diegimo projektų programos valdymo darbo grupės posėdžio protokolus, finansų ministro įsakymus, VSAKIS testavimo ataskaitas, VSAKIS techninės įrangos įsigijimo dokumentus. 	<ul style="list-style-type: none"> Įvertinti teisės aktuose numatytą konsolidavimo procesą. Nustatyti VSAKIS techninę infrastruktūrą ir išsiaiškinti pagrindinių duomenų (angl. <i>Master Data</i>) valdymo spragas VSAKIS. Nustatyti VSAKIS greitaveikos problemas.
2.	<p>Duomenų analizė:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tikrinome VSAKIS įdiegtų kontrolės procedūrų (korektiškumo taisyklių) veikimą: buvo tikrinami sistemoje esantys duomenys – finansinės ataskaitos ir tarpusavio derinimo ir nederinama informacija. Kadangi taisyklių labai daug (apie 1300), buvo taikoma atsitiktinė atranka ir atrinkta 15 proc. taisyklių. Atsirinktoms korektiškumo taisyklėms patikrinti buvo pasirinkti penki subjektai taip, kad apimtų įvairaus tipo subjektus. 2012-11-26 duomenimis patikrinome visus VSS paskirtus atsakingus asmenis (pildytojus, tvirtintojus, stebėtojus). Tikrinome VSAKIS specifikacijoje numatytus funkcinius reikalavimus, ar visos numatytos funkcijos yra veikiančios, tam buvo pasirinkta 20 proc. funkcijų. Analizavome valstybės ir visų ministerijų konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių duomenis, pasirinkę atskiras finansinių ataskaitų eilutes. Patikrinome valstybės ir visų ministerijų 2011 m. konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių (be aiškinamųjų raštų) ir VSAKIS ataskaitų suformuotų litais duomenis. Rinkome VSAKIS Oracle duomenų bazės ir duomenų bazę valdančio serverio nustatymų duomenis: <ul style="list-style-type: none"> Operacinių sistemų specifinius nustatymus: Duomenis apie Oracle instaliaciją ir atnaujinimus Prieigos prie Oracle aplankų ir bylų teises Oracle parametrų nustatymus 	<ul style="list-style-type: none"> Įsitikinti veikimu VSAKIS įdiegtų kontrolės procedūrų (korektiškumo taisyklių), skirtų tikrinti įvedamų duomenų (ataskaitų ir derinamos informacijos) korektiškumą, taip pat konsoliduotųjų finansinių ataskaitų korektiškumą, t. y. duomenų įvesčiai ir duomenų apdorojimui. Nustatyti, ar VSAKIS tie patys asmenys vienoje įstaigoje neatlieka skirtingų naudotojų rolių. Nustatyti, ar visos specifikacijoje numatytos funkcijos yra veikiančios. Nustatyti, ar VSAKIS teisingai apdoroja duomenis. Nustatyti, ar formuojamos teisingos ataskaitos nepriklausomai nuo pasirinktos valiutos. Nustatyti VSAKIS duomenų bazės valdymo problemas.

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Duomenų šifravimo specifinius nustatymus ○ Oracle vartotojų prieigos nustatymus ○ Oracle audito politikas ir procedūras <p>Analizavome šiuos duomenis pagal Interneto saugumo centro (angl. <i>Center of Internet Security, CIS</i>) Oracle duomenų bazės vertinimo gaires</p>	
3.	<p>Pokalbiai: Su Finansų ministerijos Turto valdymo ir Informacinių technologijų departamentų darbuotojais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyti VSAKIS duomenų valdymo problemas VSAKIS. • Nustatyti VSAKIS greitaveikos problemas.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Viešojo sektoriaus apskaitos
 ir ataskaitų konsolidavimo
 informacinės sistemos taikomųjų
 programų kontrolė“
 2 priedas

Rekomendacijų, pateiktų valstybinio audito ataskaitoje „Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų duomenų valdymas“, įgyvendinimo planas

Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Priemonės	Įgyvendinimo terminas
1.	Sumažinti klaidingo pirminių duomenų įvedimo riziką – panaudoti sukurtos Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos galimybes, užtikrinti automatinį duomenų teikimą iš ministerijos valdomų Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos ir Finansų valdymo apskaitos informacinių sistemų.	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	1. Parengti informaciją ir pateikti raštu FVAIS naudotojams apie FVAIS ir VSAKIS sąsajos naudojimo galimybes. 2. Parengti informaciją ir pateikti raštu apie FVIS ir VSAKIS sąsajos naudojimo galimybes. 3. Pradedant duomenų teikimą konsolidavimui 2014 m., priminti naudotojams apie integracijos su VSAKIS galimybes.	1. 2013-07-01 2. 2013-07-01 3. 2014-01-05
2.	Numatyti reikalavimus, kad viešojo sektoriaus subjektams kuriant ir (ar) modernizuojant informacines sistemas, kuriomis tvarkoma informacija, susijusi su materialinių ir finansinių išteklių valdymu, būtų įdiegtos automatizuotos duomenų į Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą teikimo priemonės.	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Rengiant reikalavimus įtraukti nuostatas dėl sistemų integracijos su VSAKIS.	2013-07-01
3.	Užtikrinti tinkamą sistemos vartotojų valdymą, kad būtų išlaikyti nesuderinamų pareigų atskyrimo principai.	Lietuvos Respublikos finansų ministerija	Saugos įgaliotiniui vykdant kasmetinį atitikties vertinimą, atlikti VSAKIS naudotojų registracijos duomenų peržiūrą. Apie nustatytus pareigų atskyrimo pažeidimus informuoti susijusias institucijas.	2013-12-01 ir kasmet, ne rečiau kaip 1 kartą per metus.
Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytu laiku: Finansų ministerijos Turto valdymo departamento direktorė Aušra Vičkačkienė, tel.: (8-5) 239 0122, el. paštas: a.vickackiene@finmin.lt.				